

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

IDUN

ILLUSTRERAD TIDNING

GRUNDLAGD AF

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

FRITHIOF HELLBERG

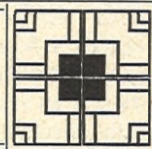
HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

VÅR SVENSKA DRAMATIK har gjort en betydande vinning genom Hjalmar Söderbergs i dagarna å Dramatiska teatern framförda skådespel "Gertrud". Denna etsande lifsskildring, som med försmående af hvarje teater-

HJALMAR SÖDERBERG.

Ett diktarporträtt af Bo Bergman.

effekt ger en modern kvinnas själslif, är ett märkligt alster af dagens diktikonst. Vi ha därför velat för vår läsekrets presentera bilden af styckets författare, hvars litterära gärning i öfrigt belyses i nedanstående spirituella essay.

EN SVENSK DIKTARBANA — där den är af någon betydenhet nämligen — löper sällan i horisontallinjen. Det är en mycket orolig och oberäknelig kurva. Den vacklar som barometerståndet inför ett oväderscentrum, och man har exempel på att ett tiotal år kan vara tillräckligt för en total frontförändring af personligheten. Typen är här Strindberg, därför att hos honom geniet och svenskheten ingått ett förbund som hos ingen annan. Förnekare och troende, rationalist och mystiker, nedrivare, uppbyggare, empiriker och visionär, har han varit allt, trott på allt och hänat allt. Det som han ena dagen lyft mot solen som den nya upptäckten, har han nästa dag slungat i marken och trampat på, och i bägge fallen har han varit övertygad att nu lyste sanningen på honom. Han har alltid varit midt i, aldrig öfver sig själf, alltid diktare, aldrig filosof. Hans väsen har varit Proteus'.

I mindre dimensioner gäller detta, som sagdt, om den svenska diktens folk i allmänhet. Eruptivt och bildbart stoff med många öfverraskningar och med en rikedom på möjligheter och olika faser, som allt i allt gör vår dikt till Skandinaviens vidaste. Den rymmer samma motsatser som vårt landskap. Det är omväxlingen, icke enheten som är det karaktäristiska i bådads skönhet. Den skarpt konturerade, logiska personligheten med den raka marschrutan, med tanken borrhörande mot samma punkt — den andliga kontinuiteten, kort

HJALMAR SÖDERBERG I SITT ARBETSNUM. FOTO FÖR IDUN AF A. BLÖMBERG.

sagdt — är icke särskildt svensk. I hvarje fall hör den till minoriteten.

Hjalmar Söderberg kan emellertid räknas dit.

Hans författarskap hade redan från debuten en mycket bestämd profil. Man lade märke till den och kom ihåg den. Och hans utveckling har alltjämt gått mot fördjupningen och pregnansen på det område som är hans; den konstnärliga säkerheten har stigit, och tankens finslipning är numera i hans bästa saker drifven till fullkomlighet. Men hans område har icke mycket vidgats. Hans lifssyn är stöpt i ungefär samma former som från början och tycks icke vilja spränga dem. Håri ligga både hans styrka och begränsning — ty det är en styrka att vara så fast gjuten, så enhetlig och målmedveten i sitt konstnärsskap, och det är en begränsning att dra igen portarna om sig själf, att icke frestas af nya värden, att icke söka sig ut mot större horisonter, att icke längta tillräckligt.

Jag vill säga: Hjalmar Söderberg är ingen expansiv och ingen rik natur, och hans skarpa intelligens kan därför understundom verka torr och ofruktbar. Det är väl här man får söka roten till den — åtminstone hvad angår hans tidigare böcker — ofta förekommande tillvitelsen för "bristande känsla". Om man med känsla menar medkänsla, så är beskyllningen ett nonsens. Det kan ligga lika mycket värme i en handtryckning som i den berömda stora famnen, och jag vet bara att Hjalmar Söderberg för

Mjuk
och
elastisk gång
tillhöra de egenskaper
som göra

Victoria
hängan

till
"Damernas Favorit".

Försäljes i finare skoaffärer öfverallt — till populära priser — och tillverkas af
LUDVIG TRAUOGOTT, STOCKHOLM.

sin del föredrar handtryckningen. Och det är ganska olyckligt att fränkänna den man värme, som gifvit porträttet af fadern i *Martin Bircks ungdom* — så rörande och kärleksfullt i sina bleka pastellfärger och omgifvet af en sådan minnets gloria — eller af Martin Birck själf i hans frusna lycka eller af Gertrud, när hon står plundrad och tomhändt och får fortsätta vägen ensam. Nej, nog finns hjärtats sympati hos författaren, hur sober hans gest är och hur litet det lockar honom att presentera detta hjärta på en bricka.

Men alltsammans, hans egendomligt afmätta attityder, hans brist på omedelbarhet (hvilket just är det, som för den stora publiken står som brist på känsla) och hans icke alltid så välgrundade ringaktning för det, som icke ligger "dans sa vitrine", i hans glaslåda, hans andliga fack — allt detta hänger nära ihop med en intellektualism, en tankens lidelse, som vägrar att acceptera det minsta utan pröfning och som inte har någon större fruktan än att bli lurad. Hjalmar Söderberg hör till de klen-trogna. Han är rädd om sitt andliga jag och rädd för det. Han är en mycket obehaglig fiende till den humbug och den känslolathet, som frodas i bokmarknaden värre än annorstädes, och hans rensade och spegelklara stil afskyr allt ordfrässeri, alla dimmiga djup-sinnigheter, allt flytande och sväfvande i frasen. Det konstnärliga samvetet lämnar honom aldrig i ro.

— — Debuten inträffar 1893. Han är då en tjugusjuårig ung man, och efter hvad han upplyser om tio år senare har han aldrig hvarken förr eller senare haft så roligt som då, som när han skref på *Förvillelser*. Man kan förstå det. I viss mening har Hjalmar Söderberg icke skrivit något friskare och muntrare än denna ypperliga Stockholmsnovell om en liten syndare i hvit mössa, som begär många fula streck, men som aldrig blir riktigt osympatisk, liksom han aldrig blir tragisk, därför att han är så ung, så tanklös mer än fördärfvad, så sund i sin hunger på lifvets frukter — en obotlig slarf, men ingen obotlig slyngel. Det är sant att det frestande i tillvaron för Tomas Weber ännu uteslutande representeras af flick-munnar, gröna likörer och nya vårkostymer och att han är för het på gröten eftersom han både skriver falskt och gör själfmordsförsök — men han har dock fått ett insteg i vårt hjärta liksom i författarens, och den poetiska rättvisan lider ingenting på att han blir räddad, när namnet erkännes och kulan snuddar. Författaren kunde förresten gärna ha låtit revolvern klicka; hans hjälte skulle ha fått nog af knäppen.

Men det är landskapet, Stockholmsskildringen, icke hjälten och fabeln, som ger *Förvillelser* dess rang som konstverk. En rad af ögonblicksbilder från hufvudstaden och dess omnejd — en vårväll i stadens centrum, när allt plötsligt tiger "som på vinken af någon osynlig taktpinne", en höstdag med gula blad

i Drottningholmsparken, en decembermiddag i snö och klockringning — upprullas med klara, fuktiga färger, i en stil af sällsynt skärpa och sällsynt smidighet.

Och denna stil uthamras ytterligare i den påföljande boken, *Historietter* (1898). Tillsammans med *Främlingarna* (1903) gömmer den det kvickaste Hjalmar Söderberg skrivit — ty att han är en kvick karl har man icke hört förnekadt, om folk bestridt annat hos honom. Det är en kvickhet, hvass som en stilet, en lågmäld och soignerad ironi, en spiritualitet efter galliska mönster, främst Anatole France, Söderbergs mästare sedan flere år. Det finns i *Historietterna* en liten sak, *Kyrkofadern Papi-nianus*, som verkar som en ren kalkering på den franska förebildens skrifsätt, och den kåserande filosofien i *Generalkonsulns middagar* (Främlingarna) har tillkommit på samma väg. Hans beskaste satirer — *Nattvardens sakrament*, *Satan*, *majoren och hofpredikanten* — föra tanken till den yngre Strindberg, icke i de tekniska, men väl i slagets kraft. Ofta ge de Söderbergska miniatyrerna ett lifsöde *in nuce* — så *Pålsen* och *Det blå ankaret*. Berättelsen är här sammanträngd till det minsta möjliga, alla oväsentligheter ha skurits bort, och kvar står anekdoten, men en anekdot, som "öppnar likt ett fönster mot lifvet" — för att upprepa Zolas' ord om Maupassant vid hans graf. Det är en förtätningens ordkonst, som står ensam hos oss. Och ofta ge de, dessa små prosapoem utan lyte, en god inblick i den för Hjalmar Söderberg egendomliga svidande värmen inför människoundantaget och de tillbakasatta. Eller de gömma en blek och utsökt lyrik som den gripande fantasien *Skuggan* — drömmen om fattigdomens spöke, som förstör den vackra vårdagen med dess sol och snösmältning och blåa himmel öfver blanka tak...

Förstlingsboken rörde upp en liten storm, tack vare en kritikers missuppfattning eller andra och mindre förlåtliga skäl och en därpå följande polemik. *Historietterna* trängde icke ut till någon större allmänhet. Men med *Martin Bircks ungdom* (1901) slår författaren igenom och får sitt namn.

Dessa "confessions d'un enfant du siècle", denna stillsamma och tungsinta berättelse om en själs förfrysning och en drömmars sakta glidande in i hvardagen på fattig sol och half kost står ännu som Söderbergs förnämsta arbete, och den har fått något af samma betydelse som Niels Lyhne i Danmark för sitt släktled. Den har träffat en tidstyp — generationen närmast efter åttiotalets Sturm-und Drang-period. Hjälten har ärf periodens mistro mot det auktoriserade, dess verklighetssyn och dess fordran på ungdomens plats i lifvet. Ungt folk vill också lefva, som Falstaff säger. Och Martin Birck vill lefva, lefva med hvar fiber i sin kropp och hvar susning genom sin själ, men han saknar lifsnerven, handlingskraften, det friska och frigjorda blodet. Han är född gammal. Hans låga brinner inåt, han äter upp sig med sitt gnagande analyseringsbegär, och han kan aldrig samla sig i ett beslut, som bär honom framåt, öfver sig själf. Allting smulas sönder för honom: äran, kampens lust, kvinnornas kärlek, den spontana lyckan att vara till. Han är utan midtpunkt, därför att han är utan tro — jag tar naturligtvis inte ordet i dess religiösa betydelse. Helä tillvaron blir för honom ett meningslöst, rätt och orättvist skådespel, som man gör klokt i att betrakta från parkett, och ändå drömmer han ständigt om att få spela med och gripas af det stora ödet, som ensamt kan frälsa, emedan det ensamt kan skänka glömska. Han vill språnget och har blacken om foten. Hans lif är rotlöst. Vanitas vanitatum — känslan är ett med hela hans varelse, och han kan

lika litet slippa den som han kan krypa ur sitt skinn eller tappa ur sitt sjuka blod och tappa dit friskt i stället.

Boken är ett dokument, skrivet med en ärlighet, som utgör en af Hjalmar Söderbergs bästa egenskaper, men också här och hvar med en pose, som tagit sig uttryck i maniererad stil och ett slags spekulativ torka.

Det sista, den spekulativa torkan, är det som gör att det härnäst följande arbetet bär så mycket af förvissningens märke som diktverk. Hur har *Doktor Glas* (1905) framgått ur Martin Birck? Ty att det finns förbindelseleder synes mig klart. Jag föreställer mig att problemet formulerat sig ungefär så för författaren: hur skulle det gå, om Martin Birck med sin deterministiska syn på tillvaron, sin känsla af alltings förutbestämmdhet, hur skulle det gå, om han långsamt grepes af den drift till handling, som han drömt om, och om denna handling vore hvad den borgerliga lagen kallar ett brott? Skulle han begå detta brott, och skulle brottet, en gång begånget, skära sönder hans jag och den beviskedja, genom hvilken det för honom står icke som ett brott, utan som hans plikt? Svaret är romanen. Doktor Glas tar lifvet af en människa. Han är öfvertygad om att hans handling i detta bestämda fall är god. Mordet blir oupptäckt, och doktorn fortsätter att lefva ungefär som förut, utan att ange sig. Nu frågar läsaren: är det sant? Är det till en början möjligt att destillera ut en mordgärning ur en tankeprocess, och vidare: fungerar tanken på samma sätt efter gärningen som före den? Kan en människa lösgöra sig så fullständigt från det sociala rättsmedvetandet, nedärfadt i generationer, som doktor Glas? Frågan är naturligtvis löst genom att proklamera mannens otillräknelighet, men författaren har åtminstone icke medvetet gjort det. Det är här bokens svaghet ligger. Den faller, groft sedt, på ett antingen — eller. Antingen är doktor Glas hvad som populariter kallas ansvarig för sina handlingar, och då är det ingen människa, utan en tankekonstruktion, eller också är han en däre, och då får romanen ingen räckvidd som diktverk, eftersom den behandlar ett patologiskt fall.

Det hela verkar för starkt experiment. Det saknar lifvets luft. Det är gungande mark, och om man beundrar författarens skicklighet att röra sig på den, så kommer man i alla fall icke stort längre än till det tekniska.

Med *Gertrud*, som utkom i julas, äro vi på fastare botten igen. Det är Hjalmar Söderbergs sjätte och senaste bok liksom hans hittills enda drama. Gertrud är den moderna kvinnan med sin första ungdom bakom sig, för hvilken kärlekskravet och personlighetskravet ha samma betydelse. Den hela och stora lyckan är för henne endast tänkbar genom en sammanmältning af dessa bägge faktorer, genom en lidelse, som löser ut hennes själ, icke bara tillfredsställer hennes begär, och det är efter den lidelsen hon söker med ljus och lycka och med en hårdnackad tro på undret, som först öfverger henne med det utspelade dramat. Hon har förbindelser med olika män; det blir smulor af alltsammans. Hennes lif förtorkar. Till sist griper hon efter ungdomen som förnyingskällan. Hon störtar sig blindt i den, hon vill inte tänka längre, hon vill glömma sig själf, älska och bli älskad utan bitankar, som kvinna rätt och slätt, icke som konstnärinnan eller världsdamen. Men hon griper ånyo fel. Mannen, en ung kompositör ur "folket", står på ett annat socialt plan än hon, och han har klassmärket intryckt på hela sitt tanke- och känslolif. Han är, som jag skrivit annorstädes, rå, simpel, våldsam, stolt och ärlig på sitt sätt, brinnande utan ömhet, naivt uppblåst, utan andlig jämvikt. Kvinnan är för honom lek-

saken, och när hon är så vacker och förnäm som Gertrud en leksak att skryta med.

Förbindelsen brister. Gertrud står plundrad för tredje gången, och hennes väg blir den ensammas. Skådespelets tragik är tragiken i en begåfvad, varmblodig och personlighetsstark kvinnas lif, under en erotisk brytningsålder som vår. Det är klart och konsekvent skrivet, inte utan sina tekniska svagheter, men spirituellt, lidelsefullt, djupt känt. När dessa rader kastas ner, står ju för öfrigt premiären för dörren, och hur den utfaller, har den i alla fall ånyo bragt Hjalmar Söderbergs namn på mångas läppar.

Författaren har egentligen aldrig varit hotad af glömskan. Han har oftast haft vind i seglen hos publiken — medvind eller motvind, sällan stiltje. Hans vänner och hans vedsakare ha i nästan lika hög grad fört fram honom, och om han blifvit öfverskattad på somliga håll, så har han i gengäld fått pröfva på både dumheten och de sura minerna. Anonyma påminnelser om den bibliska kvarnstenen vid halsen ha icke fattats. Det öppna, klara, hänsyns-

löst tydliga, ibland litet okynniga och retsamma, men alltid väckande och stingande i hans framställningskonst har icke kunnat undgå att skaffa honom läsare. Hans skämt är sällan oförargligt. Hans satir kan svida som salt i sår, och att han talat högt om det som vanligtvis endast hviskas, har helt naturligt fått många att ropa på polis. Men han har lotsat sig fram genom stormarna.

Och nu är han, som sagdt, åter i dagen. Det är mycket välförtjänt därför att han varit sig själf och sitt konstnärskap trogen och aldrig slagit af eller låtit skrämra sig. Han hör icke till våra starkaste diktardjurtan, men till våra ljusaste hufvuden. Och hans bana har — hvad jag yttrade i början af denna uppsats — gått i ovanligt rak och jämn linje. Hans produktion har aldrig varit flödande. Säkert är han en af dem (och de äro väl för öfrigt flertalet) som i hög grad behöfva framgångens solsken för att arbeta, och vi kunna väl hoppas, att Gertrud skall skänka honom åtskilligt af det.

Hon har i så fall gjort åtminstone någon man lycklig.

Det er ikke længer Literaturen og Kunsten, de Kunstforstandige, de Unge og de Begeistrede, der fylder Theatret til en Førsteopførelse. Huset er Uger i Forvejen "besat" af den aandelige og borgerlige Middelstand, som har fundet en ny Snob-Dyrkelse i at udgøre Københavns "kendte Ansigter", de, der "noteres" i Bladene, de, der ikke bør savnes, naar noget er paa Færde — i Theater, i Koncertsal, ved Væddeløb, ved Kafé-Indvielser, ved alt det, der i en Halv-Storby som København provinsielt erstatter de virkelige Storbyers *high-life*. For en forholdsvis billig Penge køber man sig endnu her i København Prædikaten af "kendt Navn".

Herrerne har lært at gaa i Smoking, Damerne i Paillet og Paradisfugl.

Denne festklædte Middelstand er det, der kommanderer Smagen, fælder de kunstneriske Domme. Og den intimiderer ganske de enkelte virkeligt Forstaaende, der har forvildet sig ind imellem dem. Den intimiderer endogsaa Kritiken.

Sikkert hænder det ofte, at en Kritiker, der har haft Lejlighed til i Forvejen at læse et Stykke, ganske desorienteres i sin Bestemmelse ved Premièrepublikumets venlige eller fjendtlige Holdning. Kritikerens har fundet Stykket rædselsfuldt. Publikum jubler over dets fortryllende løgnagtige Egen-skaber. Altsaa maa han have taget fejl. Han har været uretfærdig. Han opdager, at Stykket ejer Værdier, han ikke anede. Eller han er gaaet til Premièren opfyldt af den Poesi, den Ægthed, den Styrke, Stykket udfolder. Men se, det glipper altsammen. Publikum forarges. Sandelig, disse Ting vil det ikke høre. Og Kritikerens bliver usikker: altsaa har jeg atter taget fejl. Folket har talt, og Folkets Røst er Sandhed.

Lögn er det. Lögn i de ni af ti Tilfælde.

Ingen, der ikke har været ude for det, aner, hvilken Forsmædelse en Skuespiller med Forstaaelse af sin Kunsts Alvor maa føle ved at prisgives et saadant Publikums Forgodtbefindende. Det er som en Voldtagelse. Som at blive mishandlet og skændet. I saadanne Öjeblikke føles Skuespilkunsten som en Art Prostitution. Man har sat sit bedste ind paa en Opgave. Man klæder sig aandelig nøgen for et Publikum. Og dette Publikum har Lov til, fordi det har betalt sin Billet, at behandle Skuespillerens Kunst som en Sköge.

Da Latterens Bølge slog over mig i "Gertrud", da jeg for hver Replik maatte kæmpe mod Publikums naive Raahed — naiv, fordi den sikkert ikke gjorde sig det klart, at den ramte ubarmhjærtigt ogsaa det, den ikke vilde ramme — da væmmedes jeg ved den Kunst, jeg elsker, og jeg syntes, det var en Nedværdigelse, at jeg, trods alt, ikke kunde lade være at forsøge et Forsvar.

Og jeg følte mig fattig ved at lades ene i mit Forsvar.

Bevares, der sad Venner af mig i Theatret, og der sad adskillige, som led med mig ved at se den Maade, paa hvilken Söderbergs Stykke behandlede. Men de var under Premièrepublikumets Aag. De blev forknytte. De vovede ikke at slaa Latteren for dens Asens-Kæft. De havde ikke Mod til at demonstrere.

Thi det er Sagen: det københavnske Publikum er bleven magtstjaalet af det københavnske Premièrepublikum.

Og den Flamme, der endnu er i den unge stockholmske literære Verden, den er død ud i København.

I Stockholm er der endnu Kamp. Der er Unge, der holder sammen og føler Sejr og Nederlag fælles.

BETTY NANSEN OM "GERTRUD".

DAGEN EFTER
"Gertrud"-premiären härstädes tillskrefvo vi den utmärkta danska skådespelerskan fru Betty Nansen, Gertrudframställarinnan i Köpenhamn, och anhöllo om en fotografi af henne och den danske Lidmanstolkaren i dramats andra akt. Någon fotografering kom emellertid ej till stånd, men som svar skickade oss fru Nansen i stället nedanstående artikel hvori hon i en temperamentsstark o. af harm gnistrande stil håller en vidräkning med den köpenhamnska premiärpublikens stupida sätt att uppfatta det själfvulla svenska dramat. Hennes ord, sprungna ur ett konstnärssinne, som kränkts i sin heta sträfvan att vara det hängifna medium, genom hvilket

FRU BETTY NANSEN.

ett starkt och egenartadt svenskt diktverk skulle tala till den danska publiken, ge dessutom en antydning om den nuvarande andliga artskillnaden i de tre nordiska länderna, då det gäller uppskattningen af konstnärligt arbete. Att hennes känsliga öga därvid trott sig upptäcka en flamma af eld och ungdom hos det diktande Sverige, medan hon anser det litterära skapandet i hennes eget land blotadt på ungdomlig entusiasm, kan ju endast egga de våra att söka göra sig förtjänta af denna en främlings sympatiska tanke om modern svensk dikt. Det här återgifna porträttet af fru Nansen meddelas som pendant till scenbilden ur "Gertrud" å sidan 95.

Til Redaktionen af "Idun".

JEG KAN desværre ikke sende Dem det ønskede Scenbillede af "Gertrud". Den tilmaalte Tid var for knap. Men jeg takker for Deres venlige Anmodning, der er mig et nyt Bevis paa den Interesse, hvormed man i Stockholm har omfattet Opførelsen af Söderbergs stærke og dybe Værk hernede.

Naar de modtager dette, har Telegrafens forlængst meddelt om Gaarsdagens Nederlag for "Gertrud" og mig. Eller maaske har den barmhjærtig mildnet det. Jeg vil gerne knytte et Par Bemærkninger dertil.

Velvillige Kritiker har idag enten skudt Skylden paa Söderberg, eller de har søgt en Forklaring af Publikums Holdning i ligeegyldige Biomstændigheder. Mange Skuespillere vilde maaske i mit Sted føle sig personligt tilfredsstillede. Den københavnske Presse har

ödslet med fine og rosende Ord om mit Spil. Den har søgt at holde mig udenfor Nederlaget. Og mange private Mennesker har idag paa forskellig Maade ladet mig forstaa, at de ikke begreb, at det gik som det gik.

Ros og Tröst lader mig i dette Tilfælde ganske kold. Thi, det jeg iaftes oplevede, vil altid staa for mig som et af de bitre Skammens og Nederlagets Minder, som Gabriel Lidman taler om. Jeg saa iaftes god og retskaffen Kunst blive besudlet. Et "Premièrepublikum", en sammenløben Hob af Mennesker, udleverede til Latter og Ligeegyldighed et Digtværk, hvis værste Forsyndelse mod den moderne dramatiske Teknik er, at det aldrig blinker til Publikum.

Men dette tilgiver et københavnsk Premièrepublikum ikke.

Maaske andre Hovedstæder har et endnu værre Premièrepublikum. Vort er slemt nok.

MELLINS FOOD

är en lättsmält kraftföda för såväl barn som äldre personer. — Mellins Food ökar mjölkafsöndringen hos ammande mödrar.

I Köbenhavn er vi forlængst færdige med den Slags. Vi af min Generation kom akkurat tidsnok til at høre om den Kamp, der havde staaet.

De fortæller os, de andre, om 70-ernes og 80-ernes hidsige, skønne og befrugtende Strid. Dengang, siger de, var der stille i Sverig. Sverigs Ungdom fik sine Impulser fra den Kamp, der udkæmpedes i Danmark og Norge. Og Sverigs ensamme Stormfugl, Strindberg, slog sig ned i Danmark og udsendte derfra sine Kampsignaler.

Nu har Borgerskabet sejret i Köbenhavn, og i Norge er de store Örne døde eller graanede. — —

Svenskerne er kommet sidst. Derfor er de ogsaa unge endnu. Og derfor kan i Stockholm en begejstret Ungdom flokkes om et Skuespil som "Gertrud", der sætter store Livsspørgsmaal under Debat — lad Formen saa være teknisk mangelfuld — mens i Köbenhavn Borgerskabet nedgriner og nedslagter det under "hjørteelig Ligegyldighed", som en ung Kritiker, den eneste, der tilfulde forstod Betydningen af Aftenen, bitter skrev — i et konservativt Blad.

BETTY NANSEN.

Köbenhavn den 14 febr. 1907.

Erika.

En anteckning i kanten till "Ufkollegiets" historia. Af Ludvig Nordström.

VÅRA LÄSARE ha säkert gömt i minnet Ludvig Nordströms namn, sedan vi i slutet af föregående år omnämnde hans debutbok, diktsamlingen "Kains land". För närvarande arbetar han på en Norrlandsroman benämnd "Ufkollegiet", hvarur en af typerna är lösgjord och för Idun skildrad i efterföljande satiriskt bäska skiss.

AF DET en gång så illustra "Ufkollegiets" sex ledamöter äro Emil Pfeif och Lukas Åbygge döda, Olof Godner sitter på Långholmen, E. J. Scharin är försvunnen någonstans i södra Sverige, Hapstadius har tappat sin plats och drifver omkring i staden, i det närmaste mogen för dårhuset, medan slutligen den lille filosofen Otto Envaldius magrar för hvar flyende dag och inom en nära nog bestämbar tiderymd torde ha magrat till ingenting, så att han inte mera står att upptäcka.

Fuit Ilium!

För mig, som är en allvarlig man och en historieskrifvare, ligger det en djup mening i dessa öden, och medan jag sakta och varsamt ordnar handlingarna, som röra "Ufkollegiets" historia och hör hafvet genom nätterna dåna utanför mitt fönster, söker sig tanken till det längesen förflutna, ur hvilket dessa människor alstrats.

I kväll har jag suttit och läst i Lukas Åbygges efterlämnade anteckningar, som han på dödsbädden testamenterade mig, och det är med hjälp af dessa anteckningar samt hans egna ord och mitt klara och tydliga minne af saken, som jag berättar efterföljande lilla episod ur min af lidne väns ungdomslif.

Vi voro dystra och sorgmodiga i våra yngre dar, ty det var tidens fordran. Lukas Åbygge var den sorgmodigaste af oss alla. Han gick

JEANNE D'ARC. AF K. G. OSSIAN-NILSSON.

NÄR OVÄN ödde frankens land från gräs till mö och sven, och klenmod lade tungt sin hand på landets riddersmän och stäckte armens käck kraft hos vapenkunnig sire och bröt den tunga lansens skaft för Dunois och La Hire: då steg, till männens häpnad, vid fosterlandets skri ur skogen rustad och väpnad en flicka från Dom Rémy.

Hon steg till hofs i pansarskrud, en spenslig vapensven: "Och jag är sänd af folkets gud att föra an dess män. Som Jungfrun främst i helgons rad för bedjarena an, en jungfru sänder hon åstad och ej en riddersman. Låt skalla, I frankerleder, ert "Montjoie, Saint-Denis," i spetsen anför eder en flicka från Dom Rémy."

Högt dånade trumpet och lur att svara hennes ord: "Nu stå vi alla som en mur omkring vår fosterjord. När kvinnor draga sköld och hjälm och pansar och visir, upp, hvarje man, som ej är skälm, upp, Dunois, upp, La Hire! Upp, sven och riddare, gör oss vår hembygd frälst och fri, ty Frankrikes jungfru för oss, en flicka från Dom Rémy." —

O, svensk, af ovän öds ditt land från gräs till mö och sven, ty klenmod lägger tungt sin hand på landets riddersmän. Och klenmod har en jättes makt och större makt än krut: för honom drar från folkarm trakt all landets blomma ut. De bästa kämpar svikta, de vapenvanaste män: upp, folksjäl, och verklig dikta en riddardikt igen!

Gif Sveriges kvinna blick att se till Sveriges hjärtegrund: det väldiga, som där vill ske, men bidar än sin stund — det härliga, som heter dröm, där mannen talar kallt, men för din aning, djup och öm, mer verkligt står än allt. Gif oss, att Sveriges kvinna må stiga kvinnligt skär, en boren ledarinna för framtidens riddarhär!

Och dåna ej trumpet och lur att svara hennes ord: då stå vi alla som en mur omkring vår fosterjord. När kvinnor gå för fronten fram med ljusets liljbanér, upp, hvarje man, då drabbe skam den man, som dröjer mer! Upp, svenska hjältar, gör oss vår hembygd frälst och fri: en frihetens genius för oss lik henne från Dom Rémy!

omkring och tuggade på läppen och stirrade rätt fram med sina grå ögon och grubblade på all världens gåtor, men det hindrade inte, att han gärna berusade sig och gärna såg efter kvinnor. Som vi andra.

Nu fanns på ett utvårdshus tätt bredvid staden en flicka, som hette Erika. Hon hade en hög och fyllig kropp och gyllene hår öfver pannan, mörkblå, runda ögon, gropar i kin-

derna, röda läppar och hvita, något glesa tänder. Hon skrattade gärna och läspade något. Det var just denna läspning, som fångade Lukas Åbygge.

En afton i maj, strax förrän han skulle upp i studentexamen, hade han smugit ditut jämte några kamrater, klättrat upp på en stege och krupit in genom ett fönster och stannat, tills solen gick upp, men det är ju ganska tidigt

Lagermans flytande putspomada BON AMI.

den tiden på året. Han hade för en gångs skull varit uppspelt och kysst Erika på vänstra örnibben.

— Satunge! — hade hon då skrattat, men det hade mera låtit som: Tatunge, och den smeksamma tonen hade kommit Lukas Åbygges hjärta att kittla. Han skrifer i sina anteckningar därom, långt senare:

“Jag trodde genast, att jag var kär. Sedan jag emellertid under årens lopp haft elfva förälskelser och på sistone inom en kort tid brutit tre förlofningar, har jag kommit underfund om, att orden kärlek och älska sakna tillräcklig grund för sin existens. Vi kunna gifvetvis aldrig komma in i de känslor m. m., som dessa ord på andra orter lära beteckna... Synen af hennes skinn, säger han vidare, gaf mig en angenäm och mild sensation af mjölk. Sedermera förflyktigades denna sensation, eller den uppgick i en annan, som jag erfor vid att se henne och söka göra klart för mig det totala intryck, hon gjorde på mig. Jag fann då, att hon verkade frisk och sval som en hafvets ostra. Jag erfor äfven, att hon var född i ett fiskläge.”

Till mig sade han:

— Erika på “Bäcken” har något särskildt med sig. Hon är visserligen betydligt äldre än jag, men jag misstänker, att det blir någon liten historia oss emellan framåt sommarn. —

Vi firade vår studentfest därute. Det var den ljusaste natt i världen, och inte ett moln sam i rymden, inte ett träd rörde sina blad, men öfver de daggvåta lägdorna och öfver kyrkogårdens trädkronor hvälfdes en lätt rodande himmel, sval och vemodig som alltid i början af juni.

Lukas Åbygge hade lyckats förmå Erika att gå ut på verandan för att se, hur stilla det var i sommarnatten, medan den tjocke kristendomslektorn stod inne vid punschbordet och skränade för den sorlande menigheten om lifvets mål.

— Erika! — sade han. Jag vill inte röfva den första kyssen, eftersom det är min studentnatt. Du borde naturligtvis skänka mig den som en gratulation. Jag har fått väldigt mycket, men någon kyss har jag inte fått. Den bör man få af den, man är kär i, alltså bör jag få den af dig. Hvad du är vacker i natt... —

Erika höll honom från sig.

— Inte än, sade hon, inte än! När du är nöjd på allt annat, ska du få en kyss af mig — men den ska bli så lång som... du, din tatunge! — sade hon och sprang sin väg med frasande kjolar.

Framemot soluppgången, då festen var slut, tog Lukas Åbygge och ett par af hans kamrater flickorna med sig och gingo upp på Vårdkastoppen. När solen rann som en lavaström ur morgondimmorna på hafvet nedanför dem och hela den oändliga rymdens fukt speglade dess sken och fåglarna kvittrade rundtom i skogen och markens dofter summo och staden låg hvit och stilla vid bergets fot, då fällde Lukas Åbygge hufvut i Erikas knä och hviskade hörbart:

— Lifvet! Lifvet!

Erika förstod visserligen inte hvad det rörde sig om, men hon höll sig lugn och tyst och drog händerna genom hans hår sakta, om och om.

— Nu! sade Lukas Åbygge och satte sig upp och såg på henne.

— Inte än, svarade Erika med djupt allvar i ögonen. Och om du tänker vara vän med mig, Lukas, så vänta, tills jag vill.

Därvid förblef det.

Det tillkommer inte oss att döma!

Emellertid blef den sommarn varmare än de

flesta andra, och solskenet var bländande alla dagar, medan nätterna voro röda och ljumma.

En dag kom ett tungt moln släpande och stannade midt öfver “Bäcken”, där Lukas Åbygge satt på verandan och läskade sig med ett glas vichy. “Tynderö” blåste just ute på sundet för att få komma genom kanalbron, alltså var klockan ett. Bredvid Lukas Åbygge satt Erika och sydde på ett arbete. Hon var klädd i en enkel blå klädning med hvita figurer, som liknade ringkrökta maskar. Plötsligt började det regna genom solskenet och smattra mot taket. Alla grässtrån blixtrade, och löfven spolades blanka, blommorna pärlades i sina kalkar, och det steg en ljum ånga af backen. Lukas Åbygge tillät sig att luta hufvut mot Erikas axel och såg fram genom den glittrande luften, och en regnbåge stod rätt öfver blomrabatten ute på gården. Då, innan han visste något af, tog Erika hans hufvud mellan händerna, såg honom in i ögonen med en blick, som rann till hjärtat, böjde sig, så att hon skymde regnet och solskenet, och kysste honom blundande. Lukas Åbygge lät sig förslappa och mottog med halföppen mun den skänkta vänligheten, som sålunda kom öfver honom, och han mindes efteråt, enligt egna ord, endast en blandad doft af parfym från kvinnan och en ljuflig ånga från marken. —

Så godt som hvarje kväll satt Lukas Åbygge på “Bäcken”. Han skrifer därom:

“Jag betraktade naturligtvis hvarje man som min utvalde fiende, och det är gammalt. Jag var afundsjuk på hvarje ord och blick, som hon gaf andra än mig. Det är också gammalt. Men dessutom hade jag en egendomlig önskan. Jag ville nämligen slå henne med järnris, så att hon skulle blöda. För att sedan få vårda och sköta henne.”

Om dagarna låg han merendels på sin soffa och såg, hur luften fyllde fönstergardinen, när den orkade, och en dag, då föräldrarna voro borta, kom Erika på visit hem till honom. Det var en söndag, och allting låg liflost i solhettan. Lukas Åbygge satt med Erika på soffan.

Han skrifer därom: “Jag begrep det inte då, men jag begriper det nu. En karl, som i en sådan situation tappar lusten för allting och fastnar med blicken i det blå, han är naturligtvis inte skapad för den s. k. kärleken. Han duger till ingenting i lifvet och bör besluta sig för att dö, som jag gjort, därför att jag är hederlig karl och inte vill stå i vägen för andra, som äro friskare.”

När Lukas Åbygge satt i sin soffa på “Bäcken” om kvällarna och flanörerna tittade in genom fönstren, satt Erika med de andra flickorna vid kassan och berättade lustiga historier, som om han aldrig funnits till. Han pratade med sina kamrater, men ibland spans samtalet mellan bordet och kassan. Erikas ansikte lyste hvitt i den lilla skymningen, men ögonen voro dunkla, och munnen rördes som ett mörkt vatten. När slutigen alla gäster försvunnit, flyttade man till smårummen och tog in vin, och nu kommo karesserna, till dess solen tände luften och man måste hoppa ut genom fönstren. Då stod Erika kvar, blekare än förr, och vinkade med handen, och munnen var uppsvälld och röd.

“Hade,” skrifer Lukas Åbygge, “jag varit en vanlig glad och lättsinnig ung man, skulle förmodligen eller rättare naturligtvis kvinnan ha afspeglat mig. Då hade jag betraktat henne blott som medel, ej som mål, hvilket moralisterna fördöma. Och på den tiden var jag moralist. Jag har glömt, hvad jag sade till henne, men jag brouillerade mig med henne, förebrådde henne kurtis med andra o. d., hvarvid hon ilsknade till, men jag plögade dylika stunder njuta af att betrakta, hur hon spän-

Äkta Schweizer-Broderi.

Rekvirera prof och modeplanscher å våra halffärdiga, broderade, hvita, **tvätt-äkta battistklädningar** från kr. 23.50 till kr. 55.20 för hela klädningen.

Vi sända de utvalda klädningarne **tull- och portofritt** till bostaden.

Schweizer & Co., Luzern F 8 (Schweiz).

Sidentygs-Export. — Kungl. Hoflev.

stade upp sin figur och hur det flöt saft ur pupillen ut i iris och hur läppar och tänder ökade i glans. Jag var ju ett barn, annars hade jag handlat annorlunda.”

Men detta kunde inte gå i längden. En ung man som Lukas Åbygge, som förnämligast lefde i sina tankar, kunde visserligen hålla det uppe på detta halfva sätt längre än andra, men äfven för honom måste något inträffa.

Han hade ju lagt saken på en tämligen svår bog, som vi andra förmodligen inte skulle ha gjort, men han hade nog en liten fallenhet för att dra ut på tingen och plåga sig själf, min käre Lukas.

Nu hade snart hela sommarn förflutit utan någon händelse, och Lukas Åbygge dref omkring och hade blifvit blek och förstämnd. Jag kom nerför asfalten utanför posten en dag och såg honom, sakta och fundersamt som vanligt, svänga om konditorihörnet på väg från hamnen upp mot staden. Han var klädd i grått, som han mest plögade vara, och bar halmhatt, ty ehuru ny student insåg han, att studentmössan var opraktisk. Men käpp hade han. Han var blek och mager, och den böjda näsan hängde slött öfver mustaschmörkningen, och den något utskjutande underläppen gaf ett drag af missnöje åt hela ansiktet, hvarförutom han hade fällt axlarna, så att det hela syntes tröttadt och otillfredsställt.

— Den som vore fet och rund i ansiktet som du! — sade han och log svagt.

— Då önskade du endast att få bli mager. Men hör du, Lukas, hur har du det nu med Erika?

— Jag har ingenting, svarade Lukas Åbygge.

— Då skall du skaffa, så att det blir någonting.

— Jag är för allvarlig och långsam, sade Lukas Åbygge. Jag behöfver väldigt lång tid för allt hvad jag gör. —

Den benägne läsaren inser själf utan min förklaring, att denne unge man hade sina sidor, och här var nu ingenting att göra. Men då inträffade följande lilla i och för sig själf obetydliga episod.

Lukas Åbygge kommer rätt sent en kväll, då det regnat något och löfven prassla och susa rundt i den mörka staden, ut till “Bäcken”, får en whisky, sitter i en fönstersoffa och stirrar på kandelabrarnas fladdrande sken från kassadiskan, inga andra ljus äro tända. Det är i midten af augusti, i regntiden, och ljudet af prasslande och brusande tränger in genom en öppen dörr. Hafvet dånar aflägsset och det drar kalla vindilar under soffan, och han känner sig frusen och bortglömd.

Erika har serverat honom, men när han velat kvarhålla handen, har hon helt lugnt gjort sig lös och gått tillbaka till disken. Skuggorna fladdra bakom henne på väggen, och det finnes bara kassan, Erika och Lukas Åbygge i lokalen. Ljuset från kandelabrarna korsar på något sätt skuggorna öfver Erikas ansikte, så att Lukas Åbygge får för sig, där han sitter, att hitre mungipan går ner ända till käkbågen, me-

LUZERN

Förnäm vistelseort under sommaren.
G:D HOTEL NATIONAL.

Härligaste läge vid Vierwaldstättersjön. Rum från 4 kr. Ill. prospekt gratis.

SEURS DE CHARITÉ ha icke blott namn om sig att utöfva en mångsidig och vidtomfattande välgörenhet, utan äfven att göra den årliga basaren till något i sitt slag ut-

TIDERNÄ FORÄNDRAS och basarerna med dem. Förr var en basar en basar och därmed jämnt, ni vet, långa bord, många brickdukar, tombola, tårtor. Nu är en basar, ja, för att taga det närmast till hands ligande exemplet, en *sommardröm*, den allra ljusaste, gladaste, mest illusoriska. Och att få drömma en

EN SOMMARDRÖM FÖR LÄNGESEDAN

sökt, hvad anordningarnas raffinemang beträffar. Att basaren under denna säsong icke utgjort något undantag, därom vittna de vackra bilder vi i dag kunna bjuda därifrån.

sommardröm, att få vara med om en trädgårdsfest i Floras tempel och det i denna gråa februari, när man ännu har månader till den första blåsippan, det är ännu roligare än kyckling och jordgubbar i januari.

Helhetsintrycket från S. de C:s basar i Nationals festsal var så vackert med Grabows midsommargröna dekorationer inramade och omkransade af blommor, med körsbärsblom och guldragn och späd björkgrönska med unga damer i dräkter från den tid, då förra seklet var lika rosigt ungt som de — så vackert, att det nästan är synd att börja plocka sönder det i tombola, leksaksstånd, handarbetsstånd, pepparkaksstånd, blomsterstånd. De funnos emellertid allesamma, men orginellt och smakfullt arrangerade, och fast man naturligtvis märkte afsikten, blef man inte det ringaste förstämnd, tvärtom. Afsättningen gick lifligt. Med litet fantasi såg man S. de C:s barnhem resa sina murar i höjden.

FRÅN S. DE C:S BASAR PÅ RESTAURANT NATIONAL I STOCKHOLM.

1. TOMBOLAN. FRÅN VÄNSTER TILL HÖGER: FRÖKNARNA S. OCH A. SETTERWALL, M. SAMSON, I. BERGSTRÖM O. E. FOCK.

2. BAKELSESTÄNDET. FRU M. KLINGSPOR, FRÖKEN M. KLINGSPOR, FRU E. CEDERLUND. 3. I GUN-

Ett afbrott i kommersen bildade föreställningarna på trädgårdsteatern: en flickpension på 1820-talet och en mottagning hos greffen och grefvinnan Z. under samma epok.

Och öfver allt, gifvande färg och lif åt det hela, fladdrade hvad Fröding med rörande och vördnadsfull beundran kallade "flicknoblessen" och "den högsta dameliten" — fladdrade, pladdrade, svängde sig i dans, gled ut och in, reflekterades i all sin glans i hallens stora speglar — präktiga speglar! — och samlade pengar som på lek.

Men vackra visor äro inte långa, två dagar, så var allt slut och sedan — räknar man kassan. CAFOUR.

GAN. 4. LEKSAKSSTÄNDET. FRÖKNARNA E. REUTERSKIÖLD, I. GADD OCH I. REUTERSKIÖLD. 5. DANSCEN. FRÖKNARNA S. LJUNGQUIST, T. THISSELL, K. VON SCHMALENSÉE, E. MÖRNER, A. WAWRINSKY, M. VON STEDINGK, S. MÖRNER, E. JUEL, E. SCHMALENSÉE, S. LUNDIN OCH M. BJÖRNSTJERNA. A. BLOMBERG FOTO.

dan ögat simmar i ett svart hål, genom hvilket den tomma hjärnkaviteten skymtar, näsan har fått en förknölning i spetsen, så att den hänger tung och rund öfver munnen. När hon nu skrattar och slår sig på knäna, spela alla dagrarna upp en hemsk dans i ansiktet.

— Erika! — ropar Lukas Åbygge.

— Hvad vill Lukas? — frågar hon.

— Kom hit!

— Hvad är det med dig? Du sitter väl inte i sjön!

— Få se på ditt ansikte! Du såg nyss ut som en häxa.

— Att du alltid ska vara oförskämd!

— säger flickan retligt och vänder honom ryggen. I samma ögonblick kommer ett sällskap herrar in.

— Tjänare, Lukas Åbygge! — ropar en grof, röd garçon, går fram till Erika, omfamnar henne, vaggar henne åt höger och vänster, spinner som en katt och biter henne på skämt i axeln, medan hon skrattar, skriker och vrider sig loss och ljuslågorna böjas för dragen från dörren. — Lukas Åbygge skrifer härom:

“Kvällen i fråga gaf mig en erfarenhet, som likt alla andra erfarenheter uppenbarade sig plötsligt och oförberedt och bara var ett distinkt uttryck för något, som jag dittills vetat otydligt. Det var egentligen mycket enkelt och naturligt.

Hvad kunde jag betyda, som satt i en soffa afsides och stirrade? Inte skall man sitta afsides, Lukas Åbygge, och inte skall man fråga här i lifvet! Jag frågade om en sak, när jag exerceerade beväring, liksom jag alltid har frågat, ty jag är ju utmärkt väl uppfostrad — sade man förr — jag frågade, och då svarade den gamle fanjunkern: “nu går det naturligtvis inte, för det strider mot reglementet, men hade ni låtit bli att fråga, hade det kanske gått.”

Nu tog Lukas Åbygge sin hatt, betalade och gick helt stillsamt. Han gick långt utom staden och lade sig i gruset vid hafsstranden, såg på fyren, som blinkade i horisonten, kysste en gammal sten och sade högt för vågorna, som gled in:

— Frågar jag dig, om jag får vara kär i dig, får jag kanske inte, fast du inte heter Erika. Därför är jag det ändå och kysser dig utan att fråga. Ty det roar mig.

När han mot morgongryningen återvände hemåt, såg han en stor svart skällande springa upp från den öppna hamnplatsen utanför hans fönster. — *Omen accipio!* — mumlade han för sig själf och gick in*.

Nu frågar den benägne läsaren, hvad Lukas Åbygge sedan gjorde. Han klädde sig följande dag i visitdräkt, köpte några hvita rosor, tog

— Nej, se på den! — utropade Erika. — Ska' du fria?

— Nej, fröken Erika Andersson, svarade Lukas Åbygge, jag skall endast be att få till er öfverlämna dessa rosor såsom en ringa gård af tacksamhet för den gångna sommaren. Rosorna äro hvita, därför att de komma från en oskyldig yngling. Farväl!

Erika satt, helt gifvet, rätt opp och ner och stirrade.

— Är karlen to-kig? — sade hon slutligen, men när Lukas Åbygge, kommen upp i vagnen, tog fram näsduken, och som han själf skrifer “möjligen inte absolut fri från en mindre bikänsla för situationens valör”, torkade en tår, då brast hon i ett skratt, som enligt hvad jag senare gjort mig mödan att ta reda på, skall ha förvandlats till några minuters gråt.

Men Lukas Åbygge reste samma dag till en släktinge norrut och stannade där, ända tills han skulle rusta för Uppsala.

*

Jag har på ett ställe i anteckningarna funnit följande rader:

“Hade inte Erika varit, hade jag förmodligen inte beslutat att lära känna kvinnorna. Hade jag inte lärt känna kvinnorna, hade jag ju aldrig lärt känna lifvet. Hade jag inte lärt känna lifvet, hade jag inte fått mitt äckel. Hade jag inte fått mitt äckel, hade jag inte beslutat dö, hade jag inte beslutat dö, skulle jag inte ha den ljuvva ro, jag nu känner.

Alltså: tack, Erika! Jag förstod dig inte, men du lärde mig att förstå. Jag har dig och de tio öfriga förälskelserna och de tre förlofningarna att tacka för en del. Det var jag, som var den ständigt omöjlige. Jag skulle vilja, att

ni kom hit alla, så att jag fick kyssa er, vinka med handen, lägga mig till rätta och abdikera“.

Detta skref han strax före sin död.

Lukas Åbygge var min vän, och jag har saknat honom. Att han inte lämpade sig för denna tillvaro, kanske den benägne läsaren har insett.

Min personliga ställning till saken torde vara klar.

FRÅN GERTRUD-PREMIÄREN PÅ DRAMATISKA TEATERN. GERTRUD KANNING (FRÖKEN LUNDEQUIST) OCH GABRIEL LIDMAN (HERR LINDBERG) I ANDRA AKTENS STORA AFSKEDSSCEN. FOTO FÖR IDUN AF A. BLOMBERG.

en droska och åkte ut till “Bäcken“. Erika satt på verandan och broderade. Det var en sval och solig augusti med luften ren efter regnet.

* Enligt Lukas Åbygges egna ord skall det denna stund första gången börjat bli klart för honom, att han borde genom en enkel viljeakt afstå från att lefva, och den svarta hunden var närmaste orsak. Den benägne läsaren behagade lägga märke till detta rätt intressanta fall af lifsmystik. —

DET I DAGARNA TILLSATTA RÖSTRÄTTSUTSKOTTET, SOM SKALL FÖRBEREDA REGERINGENS FÖRSLAG. FOTO FÖR IDUN AF A. BLOMBERG. Till vänster utskottsledamöter ur första kammaren, till höger de ur andra kammaren. Sittande vid bordet från vänster till höger äro: frih. C. Klingspor, generaldirektör A. R. Åkerman, ryttmästare P. O. Liedberg, frih. G. L. De Geer, grefve Hans Wachtmeister, landshöfding G. M. U. Rudebeck, lektor F. Nyström, professor K. H. Blomberg, häradshöfding O. Berger, riksbanksfullmäktig G. F. Östberg, riksbanksfullmäktig Olof Jonsson i Hof, utskottets ordförande f. excellensen Chr. Lundeberg, f. excellensen K. Staaff, hemmansägare Hans Andersson i Nöbbelöf, hemmansägare Svensson i Skyllberg (suppl.), domänintendent E. A. Lindblad, frih. Carl C:son Bonde, hemmansägare A. Henricson, f. statsrådet Fr. Berg, plåtslagare S. H. Kvarnzelius, fil. dr. Dav. Bergström, redaktör Hj. Branting, hemmansägare L. J. Jansson i Djursåtra och v. häradshöfding J. Larsson i Lund. Stående från vänster till höger: suppleanterna bruksdisponenten O. M. Strömberg, landshöfd. grefve Axel Wachtmeister, godsägare G. Ros, grosshandlare O. Almgren, redaktör K. M. Lindh, landtbrukare P. Nilsson-Bosson, snickare H. Lindqvist, folkskollärare L. G. Bromé, borgmästare K. E. v. Geijer, landtbrukaren P. A. Larsson i Säby, landtbrukare Eriksson i Lindehult och handlande E. Sundin.

Jag sitter här och ser, att hela natten har gått. Det rodnar mot soluppgång. Jag tänker på, hur gammal han var, när han dog. Han var bara 26 år, 4 mån. och 16 dagar. Enligt dödsannonsen djupt sörjd och saknad samt i tron på sin Frälsare.

DE N BILD AF RÖSTRÄTTSUTSKOTTET, samladt till arbete i riksdagshuset, som Idun i dag kan meddela, bör kunna påräkna allmänt intresse i en tid, då man öfver allt i byggderna med spänning afvaktar lösningen af denna landets lifsfråga.

*Undertecknad, som jag
är Gunnars förnämde,
anser dessamma omöjligt
alla anspråk för en god
billig och dryg tröst- och
bistånd.*

*Jag borg, Lethelius
af detta Skildrisen och
"Pölsjorn" för beaktat i...*

Omkring Wennerberg- stoden.

MEDAN DET tyckes råda blott en tanke om förslaget att resa Gunnar Wennerberg en staty i Uppsala, divergera meningarna om hvar i universitetsstaden den projekterade statyn en gång bör ställas.

Vi minnas i hvilka poetiska ordalag förslagets upphofsmän pläderade för att studenternas Horatio skulle få sin plats nere vid Islandsbron, mellan kajen och "vershuset", där han skulle se "isflaken om våren" och höra "Kristinas klocka ringa om aftonen". En nykter kritik synes dock ha åtskilligt att anmärka mot platsen, men Uppsala har så många minnesrika platser, att svårigheten endast ligger i att välja den lämpligaste. En gammal student och "sångarbroder", numera lektor i en Norrlandsstad, har ett nytt förslag, som han framför i följande ordalag:

"— Slottsbacken! Just där skulle jag vilja ha Gluntarnas evigt unge skald. Hans minne bör icke banaliseras genom vanan, att Allmänna sången slutar sina repetitioner inför honom, låt honom slippa den kalken. Nej, på Slottsbacken vill jag ha honom, just där vi samlas Valborgsmässoaftonen på den eviga vårens helgade plats, nedanför norra slottsflygeln — —."

"— Gud bevara mig," skriver en annan intresserad insändare med hänsyftning på den ursprungligen föreslagna platsen, "för att den vördnadsvärde och älsklige diktaren skall få sin staty på ett locus, som alls icke harmonierar med sångaren själf. — Res hans staty på en plats vid Fyris, där miljön fullkomligt harmonierar med sångarens upphöjda idealism!"

Huru delade meningarna sålunda äro i frågan, tro vi dock icke, att den skall bli något slags lass-stjälpare tufva, utan att Uppsala till slut skall kunna finna en värdig plats för sin gamle diktare. Tills vidare se vi alltså i meningsbrytningarna endast ett nytt bevis för det intresse, hvarmed idén öfver allt omfattas.

*

Att Wennerberg med den hjärtats nyckel han fått af en gifmild moder natur också skaffade sig inträde till otaliga danska hjärtan, speciellt naturligtvis bland studenterna, vet hvar och en med danska förhållanden något förtrogen. Men för dem som icke äro det, och som resignerat inför utomståendes okunnighet om och likgiltighet för svenska insatser inom konsten, är det måhända en smula oväntadt, att det i Danmark finnes studenter, som icke blott känna och älska Wennerbergs Gluntar, men känna dem så, att de önska, på hvad sätt det nu kan ske, bidra till "at rejse Skjalden hans Æresstøtte."

I ett bref, hvarur vi med största nöje medela några utdrag, gör sig en dansk student entusiastiskt, men samtidigt på ett betecknande taktfullt och försynt sätt till tolk för dessa de danska studenternas tankar, och vi ha all anledning att tro, att han verkligen är en röst ur hopen.

“ — — — Ogsaa for os,” skrifver han, “som desværre aldrig har betraadt Fyris strand, er Uppsala kendt og elsket som vore Drømmes skinnende Fata Morgana — — — og det er *Gunnar Wennerberg*, der har lært os at kende og elske det, det er genom hans mesterlige Tondigtninger, at det er os hjemligt og kært, skönt vort Øje aldrig saa det.

Og naar jeg nu læste det Digt til Ungdomsstadens och dens Sangers Ære, thi Prosa er det sandelig ikke, som Mari Mihi og Manasse har offentliggjort i Iduns Spalter, da bankede ogsaa Hjertet i mit Bryst og jeg lykønskede Ophovsmanden til den glimrende Idé, idet jeg samtidig spurgte mig selv: mon det er en Sag, som den svenske Student vil sætte en Ære i *alene* at udføre i Virkeligheden, vil han mon tillade at andre, som kun i Drømme, baarne af *Gunnar Wennerbergs* Toner, har vandret langs Fyris-Aan og plukket af Kungsängens Liljer, vil han tillade ogsaa dem at være med om at rejse Skjalden hans Æresstøtte?

Du Idun, som er en fortrolig Budbringer fra Ideens Fædre, Du kan maaske sige mig det, thi jeg kender den danske Student daarligt om han ikke med Glæde vill give sin Skærv. Og dersom “O. D.” eller andre av Sanggudens Ypperstepræster ville gæste ogsaa Danmark, da vil sikkert ogsaa andre Ikke-Studente finde Vej til deres Konserter.

Spørg Dem, Idun, thi nødigt vilde vi trænge os ukaldte frem, men endnu nodigere vilde — ihvert Fald jeg — gaa Glip av Lejligheden til at give Gluntarnes Digter min Hyldest.

En dansk Student.

Såsom fortsättning på den nr 5 af Idun begynta enquete ge vi i dag offentlighet åt ännu ett par uttalanden, som ytterligare visa, att man inom *konstnärernas* led ägnar idén den varmaste sympati. Så skrifver vår mångsidige och talangfulle skulptör *C. J. Eldh*, som bekant skapare bl. a. af den för Nordiska muséet afsedda statyn af Odin, följande tankvärda ord:

Minnet af *Gunnar Wennerberg* bör kunna inspirera till skulptural framställning, och hos allmänheten finnes säkert intresse för dess realiserande.

Om inbjudan till täflan med skisser utfärdas, bör programmet lyda: förslag till minnesmärke öfver *Gunnar Wennerberg* (Uppsala). Vidare är det nödvändigt att borttaga alla bestämmelser, hvilka blott binda konstnärens fantasi. (Jag erinrar om Uppsala studentkårs landsberyttade porfyrykolonn.)

Huru *Wennerbergs* minnesmärke bör te sig, blir konstnärens sak. Det minst önskvärda är väl en fotografiskt framställd statybild, en sådan kan ha sitt familjeintresse, men knappast något mer.

Om kommande generationer skola tänkas ha någon verklig glädje af ett monument öfver en afliden storman, bör väl bilden ge någon idé om mannens andliga gestalt, ej endast exakt visa hans yttre utseende. Enligt min mening bör ett minnesmärke, sådant här är fråga om, om möjligt skärpa samtidens beundrande uppfattning af den man minnesmärket förevigar. Klokast vore att först vända sig till konstnären, som har att ge sin idé och skapa skiss; sedan, då ett godt, inspireradt förslag föreligger, till mecenaten.

De vackraste idéerna tillkomma icke alltid genom yttre tillskyndelse, och det ideellt sköna

tar icke gestalt, bara för att det finnes pengar, men väl bidraga dessa till att det, som skapas vackrast, kommer till sin rätt.

Carl J. Eldh.

Skulptören *Otto Strandman*, som nyligen haft hela Iduns läsekrets på besök i sin ateljé, är liksom sina kolleger tilltalad af idén. Han skrifver:

Herr Redaktör.

Jag finner idén att resa en minnesstod i Uppsala åt *Gunnar Wennerberg* förträfflig, och att den skall kunna förverkligas tyckes mig en själfklar sak.

Angående formen för statyn vill jag icke yttra mig, då möjligen sedermera täflan kommer att utlysas.

Den föreslagna platsen torde nog icke vara så lämplig, utan föreslår jag, att stoden får sin plats i någon af stadens planteringar, där den kunde få en bättre omgifning än på den bullrande kajen.

Med utmärkt högaktning
Otto Strandman.

Då vi besökte bildhuggaren *Christian Eriksson* i hans rymliga ateljé ute på Söder, funno vi honom uppe på en ställning framför den kolossala relief, som skall pryda Dramatiska teaterns fasad, i full färd att brottas med leran. Han steg emellertid ner från sin höjd, och under aktningvärda bemödanden att rycka sina tankar från arbetet och icke visa sig förargad öfver afbrottet lyssnade han till våra försök att sätta honom in i vårt ärende. Vid namnet *Wennerberg* glimtade det till i hans ögon, djupa och drömmande af skapandets lust och smärta.

— *Wennerberg*, ack jo, visst, det är en bra idé, *Wennerberg*, han var ju alltid ungdomlig och glad, afbildade honom som en munter ung student, det är mitt förslag.

— Herr Eriksson anser alltså — — ?

En röst långt bort ifrån svarade:

— Reliefen skall vara färdig i marmor till våren.

Vi ha äfven ställt oss i förbindelse med skulptörerna *Aron Jerndahl* och *Carl Milles*, för att deras namn icke skulle felas bland den grupp framstående bildhuggare, som yttrat sig om hvad vi för korthets skull vilja kalla *Wennerbergsförslaget*.

Hr *Jerndahl* uttalar i ett bref till redaktionen sin varma sympati för förslaget och sin förtröstan om dess snara förverkligande, samt ställer i utsikt, att han längre fram genom ett ett par skiaser på det enklaste och mest åskådliga sättet kommer att svara på våra frågor, om hur han tänker sig statyn.

Hr *Carl Milles*, hvars namn är knutet, förutom till så många andra skapelser, till det berömda Sten-Sture-monumentet, finner sig förekommen af de andra konstnärer, som uttalat sin entusiasm för idén. Han förklarar därjämte att skall en staty resas öfver en sådan man som *Wennerberg*, bör den bli något “ovanligt styft”. Men han vägrar att närmare precisera sitt uttryck, förmodligen reserverar han sina idéer — ty hvem tviflar på, att hr *Milles* har sina egna genialiska idéer — till en eventuell täflan. Men innan en sådan täflan utlyses, bör enligt hans åsikt den ekonomiska basen vara tillfinnandes. Först då, d. v. s. när konstnären vet, att det finnes utsikt för, att arbetet på statyn kan begynnas inom en öfverskådlig framtid, har han verklig lust att träda fram med en skiss.

Köp Vänersborgs Balskor!

Bästa svenska fabrikat!

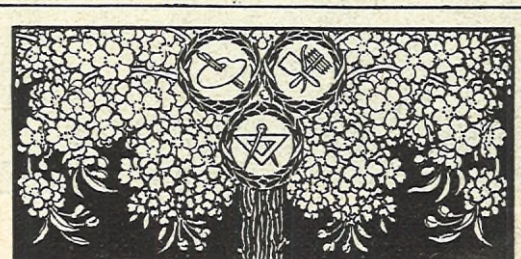
Lätta! Eleganta! Hållbara!

Hvarje sula stämplad med vidstående fabriksmärke. Tillverkas som specialitet efter Wienermetod af

Aktiebolaget

A. F. Carlssons Skofabrik, Vänersborg.

Försäljas i minut hos de flesta skohandlande i riket.

BILDANDE KONST.

En afbruten lifsgärning.

VI ÖNSKA med nedanstående rader rikta den konstintresserade allmänhetens uppmärksamhet på en afliden ung konstnärs efterlämnade verk, en framåtsträfvande talang, om hvars utvecklingsmöjligheter de exponerade taflorna tala sitt mer eller mindre bestämda språk.

EN MINNESUTSTÄLLNING efter den föregående höst i Mörsil aflidne unge konstnären *Gustaf Lagerström* pågår sedan en vecka i Konstnärshuset.

Samlingen omfattar ett hundratal taflor samt ett tiotal etsningar, och de visa, att den unge målaren satt inne med en afsevärd koloristisk kraft och säker tecknarhand.

Figurmålningarna äro onekligen de mest lyckade utslagen af hans pensels förmåga, äfven om man ej kan finna några djupare personliga drag i hans teknik eller färg.

Dessa dukar röja emellertid en ärlig sanningsträfvan, och då han i den stora målningen “Kamratlag” ger en hel grupp unga människor, samlade af ett gemensamt intresse, blir

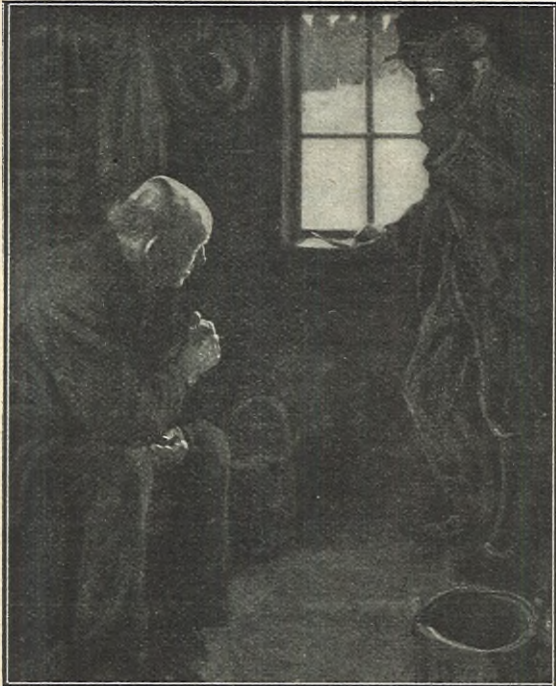

GUSTAF LAGERSTRÖM. SJÄLFPORTRÄTT I OLJA.

Prenumerera oför-töfvadt på

BARNGARDEROBEN

alla mödrars ovärderliga skatt och hjälpreda.

“EN HISTORIA”. MÅLNING I OLJA AF
GUSTAF LAGERSTRÖM.

karaktäristiken liffull, hvartill kommer en färgens must och en stämningens klang, som verifiera det äkta konstnärskapet.

Äfven hans självporträtt äro gifna med samma sanningssträfvän.

Landskapen ha mindre betydelse, men de gömma goda ansatser, som kanske skulle blifvit fullmogent konst, om ej döden i förtid brutit ned den spirande kraften.

Såsom utställningen nu är ordnad, börjande med alster från 1890 och slutande med ett jämtyländskt landskap från 1906, ger den i sin samlade form en intressant bild af en konstnärsfysionomi, som visserligen saknade djupare egenart, men dock var en talang att räkna med.

aldrig, men vi undra hur många landskap, som kunna berömma sig af ett sådant praktverk som det, som nu börjat utgifvas på C. A. V. Lundholms förlag om “Lappland, det stora svenska framtidslandet”. Utgifvare af denna skildring i ord och bild af Lapplands natur och folk äro biskopen i Luleå stift O. Bergquist och statsgeologen Fredr. Svenonius, namn således som borga för, att företaget icke är något braskande geschäft, utan satts i gång för att i fosterländskt intresse lämna den mångsidigaste och gedignaste tänkbara beskrifning öfver Lappland.

De två häften à 2 kr. st., som hittills hafva utkommit, lämna början af en intressant orienterande öfversikt öfver landskapets stommé i allmänna drag, betitlad “Lappland från ballong”. Därefter komma att följa specialartiklar af sakkunniga författare inom alla områden, och namnen på de medverkande synas lofva, att enligt utgifvarnas ord “ingen för kännedomen om Lappland och dess folk väsentlig fråga skall lämnas oberörd”. I texten äro talrika fotografier insprängda, men dessutom innehåller hvarje häfte två lösa, synnerligen artistiskt utförda färgtrycksplanscher efter original af svenska konstnärer.

Dalarna i ord och bild kallas en af redaktör A. F. Lidman i Hedemora utgifven serie, som afser att lämna en uttömmande beskrifning öfver det rika och fagra landskapet. Det första häftet, öfver Falun, har nu efterföljts af ett nytt öfver Hedemora, som ger en rikt illustrerad skildring af staden. Andra orter och platser komma att successivt behandlas i de följande häftena.

Ändtligen, och det icke en dag för tidigt, lär man här och hvar kring landet ha vaknat upp till insikt om att den underhaltiga kolportagelitteraturen är den sämsta tänkbara själföföda, och att detta öfverallt utbredda ogräs måste rensas bort. Och då det bästa vapnet mot simpel litteratur är, eller borde vara, god, värdefull litteratur, är det glädjande att bokförlagen visat sig lyssna till dessa röster ur massorna och befunnits vilja tillmötesgå deras kraf på läsning, som icke längre skall enligt det gamla receptet vara slecht und billig utan bjuda värdefullt innehåll till facilt pris. Sålunda har Ljus' förlag nu börjat utgifvandet af August Strindbergs stort lagda verk “Svenska öden och äfventyr”, att utkomma i 25 häften à 10 öre.

För 2:50 får man alltså i en 550 sidor stark volym, tryckt på godt papper, i smakfull utstyrelse, vår störste författares populäraste arbete. I sanning en god start af företaget att sprida god läsning bland folket.

—ER

Syndabocken.

Berättelse af August Strindberg.

(Forts. fr. föreg. nr.)

FÖR ATT rädda sin vän, tog nu Libotz ett djärft steg, djärft för honom, den försagde. Han tryckte på ringet, och om två minuter syntes Karin, något yrvaken, ty klockan var nu två.

Då vaknade Askanius, och med en vred blick frågade han flickan:

— Hvad vill du?

— Det ringde, källarmästarn.

— Hvem har understått sig ringa?

I ett anfall af trots och för att få se Askanius i ögat, svarade Tjärne:

— Jag har ringt, jag ville ha vatten!

Askanius betraktade fiskalen noga, för med handen öfver pannan och framsade:

— Kors, jag tyckte, men det är ju... jag måtte ha slumrat, är det inte?

— Tjärne, svarade Libotz.

— Ja visst, fiskalen, han ville ha vatten, gå efter vatten, Karin.

Karin gick.

— Karin är inte någon vacker flicka, som notarien förstår...

— Det har jag aldrig påstått, vågade Libotz, men hon är en snäll och en bra flicka; hon är långt ifrån vacker.

— Tycke och smak äro olika, men att kunna påstå att Karin är vacker...

— Jag har inte påstått...

— Hennes drag äro icke regelbundna, hyn något passerad och figuren si och så, men en snäll och bra flicka är hon, och den som säger annat han är en baktalare, ja, det är ordet!

Här fick Libotz en straffande blick, som han måste hålla till godo med... och Askanius gick på:

— En snäll och bra flicka, det är mina ord...

— Nej, det var notariens, afbröt Tjärne.

— Och den, som skall ha henne en gång, det skall vara en ordentlig karl och inte en som super, så han kommer i tidningarna.

All Askanius' infödda ovilja mot Libotz trädde nu fram igen, och han ref och slet i den arme mannen.

— Knep går till en liten tid...

— Karlax går längre, interfolierade Tjärne.

— Och när man inte är kvar i hofrätten, skall man icke sätta hofrättsnotarie på sin skylt... Ärlighet varar längst, och den, som skall handhafva rätten, måste själf respektera densamma...

Här brast Tjärnes tålmod; han reste sig under förevändning att inspektera några diktade brandposter, tackade för aftonen, tog Libotz med sig och gick åt dörren.

Men Askanius, som var trög i vändningarna, hann endast framstötta några: Får jag, får jag lof...

Karins uppträdande i dörren med vattenflaskorna hejdade de aftågande, och Tjärnes eviga först kom honom att falla för frestelsen att stanna, hvarpå Askanius fick en ny ordström i gång:

— Posten, så här dags; inte är posten öppen så här dags...

— Brandposten, sa jag.

— Telegrafan kan stundom vara öppen om natten, men postkontoret — aldrig!

— Godnatt, bror, nu skall du gå och lägga dig, slängde Tjärne efter sig, när han flydde, medförande Libotz, som ville stanna och ta afsked riktigt.

Askanius blef sittande och talade ut i mörker och luft sin harm öfver människors otacksamhet och taktlöshet.

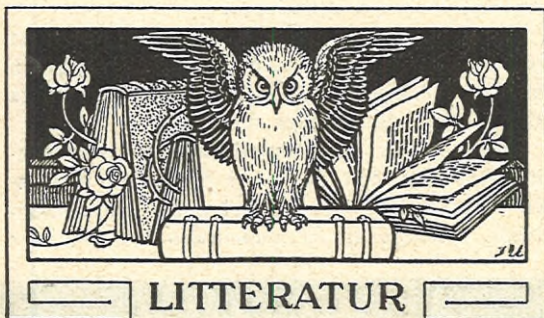
Men när fiskalen och notarien kommo ut på gatan, så brast det lös; allt hvad de icke fått säga därinne i paviljongen, kom nu i dagen, och ett nattprat på trottoarkanter, på stora torget, på kyrkogården utspann sig och varade ända till morgonen.

Åtta dagar senare var advokaten Libotz ringförlovad med Karin, och de spatserade hvarje morgon ut i naturen. Askanius blef kall emot båda, förebrående Karin otacksamhet.

Under dessa dagar hade Libotz bestått en svår kamp, då han bestormades med bref från brodern, som begärde hans borgen på flere tusen kronor. Advokaten hade svarat att han icke kunde borga för den summan han icke ägde. “Men du har råd att gifta dig,” svarade brodern. Denna sublimes yttring af logisk egoism stålsatte Libotz några dagar, ty det var för mycket, äfven för honom. I samma vefva måste han ta hand om fadern, som gjort konkurs, var sjuk och icke kunde få komma på fattigvården, både därför att han var så hatad och därför att han ägde burgna släktingar. Han fördes till stadens sjukhem, där Libotz fick underhålla honom på andra klass. Då tyckte notarien att han gjort sin skyldighet, och kunde slippa borgen åt brodern, men andra tyckte icke så. Askanius kom också fram till Libotz vid middagsbordet och hviskade: “att lämna sin egen bror i sticket, det är inte vackert.”

— Jag har icke satt honom i sticket! svarade Libotz undergifvet.

Joo, han får lida för andras vårdslösa uppförande.

OCH DE YTTERSTA skola varda de främste... Orden torde med allt fog kunna tillämpas på Lappland, detta vårt nordligaste och största landskap. I hvarje fall kan ingen bestrida, att det intill en icke alltför långt aflägsen period varit det yttersta, den hvita fläcken på kartan, den döda massan, det stora X i landskapskedjan. Vi veta alla, hvilken förändring som skett, hastigt, som allt sker i våra dagar. Det främsta landskapet är ju Lappland icke, blir kanske

Amerikanska, lätta o. eleganta

DAME SNOW-BOOTS

hög modell, yllefodrade.

Vintertid och i regnväder lika oumbärliga som den tunna skon är för baltoiletten.

Ytterst välsittande, starka och varma.

Pris Kr. 11: 50.

Vid rekvisition torde sko- eller galoschnummer angifvas.

Silvanders, Skoafdelningen,
Göteborg.

